

Ett jämlikt arbetsklimat?

En diskursanalys av Parisavtalet

Cecilia Lundström

Wilma Arvidsson

Abstract

2015 upprättades Parisavtalet i ett försök att bekämpa de globala klimathoten. Avtalet innebär ett åtagande för de stater som skrivit på att vidta kraftfulla åtgärder för att hålla den globala temperaturökningen under 2 grader celsius, med siktet inställt på 1,5 grader celsius (Förenta Nationerna, [FN], 2015). I denna uppsats diskuteras och analyseras avtalet utifrån det teoretiska perspektivet social greens. Genom att applicera den metodologiska ansatsen *What's the problem represented to be?* av Carol Bacchi (2009) har vi identifierat hur olika delar av världen adresseras olika i Parisavtalet. En motsättning mellan det globala Nord och det globala Syd avspeglas bland annat genom att det förväntas olika saker av respektive parter. Sättet de bägge uppmålas på och vilka frågor som får mest plats är föremål för kritik utifrån ett social greens-håll.

Nyckelbegrepp: Parisavtalet, diskursanalys, WPR, jämlikhet, social greens

Antal ord: 9959

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Frågeställning.....	2
1.3 Disposition.....	2
2 Metod	4
2.1 What's the problem represented to be?.....	4
2.2 Språk och språkförståelse.....	5
2.3 Definitioner av särskilda begrepp.....	6
2.4 Pålitligt och trovärdigt? Adressering av begreppsvaliditeten.....	7
2.5 Rätt och objektiv mätning? Adressering av reliabiliteten.....	8
2.6 Urval.....	8
2.6.1 Parisavtalet.....	8
2.6.2 Frågor.....	10
3. Teori	13
3.1 Green Theory.....	13
3.2 Social greens.....	14
4. Analys	17
4.1 Hur presenteras problemet klimatförändringar i Parisavtalet?.....	17
4.2 Vilka förutfattade meningar ligger bakom formuleringen av problemet klimatförändringar?.....	18
4.3 Vad osynliggörs i Parisavtalets formulering av problemet klimatförändringar? Vad tas inte med? Kan vi tänka oss problemet annorlunda?.....	23
4.4 Vilka konsekvenser ger Parisavtalets utformning av problemet klimatförändringar?.....	23
5. Slutsats och diskussion	27
5.1 Sammanfattning och slutsats.....	27
5.2 Diskussion.....	30
5.2.1 Vad innebär våra resultat?.....	30

5.2.2 Sen då? Förslag på vidare forskning.....	30
6. Referenser.....	32
6.1 Tryckta källor.....	32
6.2 Elektroniska källor.....	32

1 Inledning

Det finns idag goda skäl att tro att mänsklig aktivitet och en allt högre global medeltemperatur korrelerar. Den utvecklingen kommer med största sannolikhet innebära stort lidande både för människa och ekosystem om inte temperaturökningen bromsas. 2015 upprättades därför Parisavtalet (Förenta Nationerna [FN] 2015) vilket innebär ett åtagande om att hålla jorden under 2°C global uppvärmning jämfört med förindustriell tid. Avtalet skrevs under av 195 stater och har sedan dess varit uppmärksammat både i media och inom forskning. Mottagandet Parisavtalet fått har däremot inte varit odelat positivt. Avtalet är inte bindande och är avhängigt varje stats åtgärdsplaner och ambitioner (Fløttum och Drange 2017, s 130). Kjersti Fløttum och Helge Drange hävdar att avtalet kan ses som en riktlinje för ländernas klimatarbete. Det medför i sin tur att retoriken som används blir viktig. Parisavtalet ska uppmuntra länder till kraftigare klimatåtgärder och samtidigt förmedla den vetenskap som ligger bakom klimatförändringarna (Fløttum & Drange 2017, s 131). Själva formuleringen och utformningen av avtalet blir därför ett relevant föremål för granskning.

1.1 Syfte

Klimatförändringar har troligtvis påverkat och kommer påverka olika geografiska områden på olika sätt. Det medför att bekämpandet av klimatförändringar är mer akut för vissa stater än för andra. Eftersom det finns goda skäl att anta att världens stater inte heller är socialt och ekonomiskt jämlika dras slutsatsen att stater även har varierande förmåga att både tackla de problem klimatförändringar för med sig samt stoppa uppvärmningen. Utifrån de premisserna följer att ett jämlikt globalt klimatarbete som tar hänsyn till staters individuella behov och begränsningar rimligtvis kommer inkludera perspektiv även från länder med exempelvis mindre ekonomier.

Vi undersöker i denna uppsats diskursen inom dagens globala klimatarbete utifrån Parisavtalet. Vi är särskilt intresserade av hur diskursen påverkar och påverkas av relationen mellan det globala Syd och det globala Nord. (O)jämligheten mellan de här två kommer att utgöra en central del av vår uppsats.

Problemet kan anses utomvetenskapligt relevant eftersom en sådan ojämlikhet skulle kunna försvåra ett effektivt klimatarbete, vilket skulle vara förödande i bemötandet av den kanske mest omfattande globala utmaningen världen står inför. Inomvetenskapligt ger en WPR-analys av just klimatarbetet en möjlighet att utveckla analysmetoden. I *Analysing policy: What's the problem represented to be?* har klimatrelaterad problematik fått mycket lite, om ens något, utrymme (Bacchi, 2009).

1.2 Frågeställning

Vår frågeställning lyder:

Hur problematiseras klimatfrågan i Parisavtalet och vilken kritik kan problematiseringen möta från ett social greens-teoretiskt perspektiv?

1.3 Disposition

Vi har utfört en teorianvändande fallstudie av Parisavtalet från 2015. Syftet är att undersöka den diskurs som omfattar globalt klimatarbete.

Kapitel 1 redovisar uppsatsens struktur. Syfte, frågeställning och en introduktion till uppsatsens innehåll presenteras. Läsaren har förhoppningsvis en övergripande uppfattning om vad uppsatsen handlar om och vilket syfte den har efter att ha läst kapitel 1.

Kapitel 2 redogör för metoden. Här presenteras Carol Bacchis diskursanalytiska metod *What's the problem represented to be?*. Förtydliganden av begrepp som är centrala för uppsatsen presenteras. En kort diskussion kring reliabilitet och validitet följer därpå. En läsning av det andra kapitlet klargör hur metoden fungerar och förklarar varför den lämpar sig för vårt arbete.

Kapitel 3 kartlägger teorin vi utgår från. Efter att ha läst kapitlet kommer läsaren ha en övergripande bild av vad social greens innebär samt hur och varför denna teori är relevant för oss.

Kapitel 4 består av vår analys. Vi analyserar Parisavtalet utifrån Bacchis metod och besvarar de metodologiska frågor som ställs i kapitel 2 utifrån ett social greens-perspektiv. Kapitel 4 ämnar presentera problematiken i Parisavtalets utformning för läsaren.

Kapitel 5 sammanfattar och diskuterar det vi kommit fram till i kapitel 1, 2, 3 och 4. Förslag till vidare forskning ges och vi besvarar vår frågeställning. Vår avsikt är att ge läsaren en djupare förståelse för både forskningen vi utfört och vår motivering till just denna forskning.

2 Metod

2.1 What's the problem represented to be?

Vår uppsats bygger på Carol Bacchis metod för diskursteoretisk policyanalys, *What's the problem represented to be* (framöver förkortad till WPR). Metoden går ut på att identifiera problemets *utformning* snarare än problemet i sig. Bacchi argumenterar för att aktörers agerande inte bara är reaktioner på ett problem. Aktörerna är själva med och skapar problemet i och med sitt agerande (Bacchi 2009, s 1). Vad som studeras är emellertid inte aktörerna i sig utan den kunskap som ligger bakom aktörernas handlande (Bacchi 2009, s 26).

En WPR-ansats innebär tre antaganden om den diskurs vi agerar inom.

1.Vi styrs genom problematiseringar.

En WPR-analytiker är intresserad av styrande. Men istället för att studera hur styrandet utförs i praktiken, ligger intresset i att kartlägga hur styrandet är upplagt och konstruerat. Detta medför en bred definition av begreppet *government* som enligt Bacchi inbegriper stora delar av civilsamhället likväl som officiella institutioner. Staten är en viktig aktör, men staten ska förstås som en aktör i en större helhet (Bacchi 2009, s 25-26).

För att förstå hur vi styrs måste vi förstå tanken bakom våra policys. Den tanken kommer vi åt genom att studera problematiseringar. Vad utges problemet vara, varför anses just policyn som presenteras vara en lösning på problemet? (Bacchi 2009, s 31-32)

2.Vi ska studera problematiseringar snarare än problem

Här blir begreppen *kunskap* och *diskurs* centrala eftersom de konstruerar problemen. En utförlig beskrivning av dessa begrepp och hur de fungerar för att skapa problem återfinns i kapitel 2.3.

Problematiseringar innebär i en WPR-analys att studera hur problemet representeras. Vad menas då med representation? Bacchi redogör för hur problemrepresentationer formas i *diskurser*. Diskurser innebär i detta sammanhang den typ av *kunskap* som får komma till uttryck - och hur den talas om och konstitueras. Exempelvis gör sättet vi talar om globalisering att vi formar den

sociala kunskap som utgör konceptet globalisering. Vi får en kollektiv idé om vad globalisering innebär. Vi talar kanske ständigt om det i positiva termer, och då blir det svårt att förhålla sig kritisk till begreppet. Det blir med andra ord svårt att tala på ett sätt som inte stämmer överens med vad vi anser vara sant gällande begreppet i fråga. På så vis skapas en diskurs kring begreppet. Att ifrågasätta diskursen är att ifrågasätta begreppet och vad som är sant när det kommer till begreppet i fråga (Bacchi 2009, s 35).

Det innebär emellertid inte att allt faller samman i språk eller att allt bara är socialt konstruerat. Bacchi medger att diskurser formar, har makt och finns i verkligheten (2009, s 35).

3.Vi ska ifrågasätta de problematiseringar som finns genom att granska de premisser och effekter som problemrepresentationerna innehåller.

Den andra frågan i vår WPR-analys handlar om vilka förutfattade meningar som ligger bakom en policy eller en problemrepresentation. Det är precis vad detta tredje antagande också handlar om (Bacchi 2009, s 39). Bacchis femte fråga, som behandlas i kapitel 4.3 i vår uppsats, gör också en djupdykning i ämnet. Vad krävs att för att få en problemrepresentation som inkluderar så många som möjligt? Vad ger en särskild typ av problemrepresentation för effekter?

2.2 Språk och språkförståelse

Uppsatsen är skriven på svenska men vår primära analysenhet, Parisavtalet från år 2015, är på engelska. Parisavtalet finns tillgängligt på svenska, men artikel 29 i avtalet fastställer att "[t]he original of this Agreement, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic (...)" (2015, s 25). Det står med andra ord inte att den översatta svenskspråkiga versionen är likvärdig den engelska. Därför väljer vi att utgå ifrån den engelska versionen och behålla centrala termer från Parisavtalet på engelska.

Därutöver använder vi oss av en analysmetod som även den är utformad på engelska. Eftersom vi behövt anpassa frågorna till vår analys anses en översättning lämplig. Analysen är trots allt på svenska och vi anser det rimligast att utgå från analysfrågor på svenska. Vi har inkluderat de engelska originalfrågorna i metoddelen för att öka validiteten i våra frågor. Genom att inkludera frågorna på sitt ursprungliga språk kan läsaren se precis hur vi modifierat och översatt frågorna för att anpassa dem till vår uppsats.

Bacchis fråga 5 rör sig över tre dimensioner, som namngivits av henne. Vi har valt att låta även dem vara på engelska. Detta eftersom vi anser att de är svåra att översätta utan att översättningen bidrar till förvirring.

Eftersom uppsatsen har vissa engelskspråkiga inslag förutsätts att läsaren är bekant med grundläggande engelska.

2.3 Definitioner av särskilda begrepp

Diskurs ska här förstås utifrån Michel Foucaults definition av fenomenet. Här ligger inte bara språket i fokus utan även de maktrelationer och de ramar som formar språket och diskursen. Foucault menar att olika diskurser har olika status. Till exempel lever vi i ett kapitalistiskt system där institutioner som lagen eller pengar spelar stor roll. Diskurser som premierar dessa institutioner får högre status i samhället. WPR-analytikern identifierar diskursen genom att anta ett perspektiv utifrån den marginaliserade diskursen – alltså den som har lägst status (Bacchi 2009, s 36-38).

Även *kunskap* är ett begrepp som i vår uppsats förstås utifrån Michel Foucaults definition. Foucault menar att det inte finns någon universell, entydig "kunskap" utan att all kunskap är kulturellt och traditionellt betingad och skapad. Vad som är kunskap på samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund är värdelöst att kunna på ett sjukhus i Beijing, och vice versa. Dessa kunskaper konkurrerar – en viss typ av diskurs medför att det värderas högre att vara väl bevandrad inom kvantfysik än att veta hur man mjölkar kor. Vad WPR-analytikern gör är att studera vilken kunskap som får komma till uttryck inom den aktuella diskursen (Bacchi 2009, s 35).

Begreppet kunskap har även en prominent roll inom social greens-skolan. En av de viktigaste aspekterna vad gäller kunskap är att viss kunskap premieras medan annan marginaliseras. Många inom social greens påpekar hur viktigt det är att framföra den kunskap som marginaliserats tidigare, det vill säga den som lokalbefolkningen besitter. Innan vi vill handla med exempelvis ris, måste vi ha i åtanke vad vår rishandel kommer att innebära för de som bor där vi vill skörda riset. Det blir då viktigt att lyssna på vad lokalbefolkningen har att säga om saken. Detta kallas inom social greens för *indigenous knowledge*, vilket vi översatt till lokal kunskap. Ur ett social greens-perspektiv är den lokala kunskapen lika mycket värd som den kunskap som vanligtvis premieras, det vill säga den slags vetenskap som främst har teoretiska rötter i västvärlden. Det är nödvändigt

att den lokala kunskapen kommer till uttryck för att klimatförändringarna skall lösas (Clapp & Dauvergne 2011 s 13-14).

Vår förståelse av *det globala Nord och det globala Syd* kommer utgå från den definition som återfinns i Ruchi Anands bok *International Environmental Justice – a North-South dimension* (2004). Anand definierar Syd som "(...) not just a geographic term, e.g. countries of Asia, Africa and Latin America, but it is a term that reflects the common experiences of people in these countries (...)" (2004, s 1). Anand menar att dessa "common experiences" är konsekvenserna av en kolonial och imperialistisk bakgrund som präglat de sociala och ekonomiska förhållandena i länderna. Vidare påpekar hon att Nord-Syd-relationen präglas av att Syd sitter i en långt mycket svagare ekonomisk ställning än Nord, och är därför mer känslig för världsekonomiska svängningar. Detta ekonomiska underläge gör också att Syd blir svagare politiskt (Anand 2004, s 1).

Det globala Syd respektive *det globala Nord* är alltså inte fråga om fixerade grupper av länder, utan snarare en indelning av länders olika förutsättningar utifrån deras kulturella, ekonomiska och politiska bakgrund.

2.4 Pålitligt och trovärdigt? Adressering av begreppsvaliditeten

Vår begreppsvaliditet stärks av att vi använt oss av redan befintliga definitioner från relevanta källor. Vi har i så stor utsträckning det är möjligt använt oss av definitioner från källor som vi också i hög utsträckning tänker använda oss av. Många av våra definitioner av begrepp är också använda "i flera led" - vi har exempelvis definierat *diskurs* utifrån Bacchis förståelse av begreppet, och hon har i sin tur definierat begreppet utifrån Foucaults definition. Det ökar chansen för att Foucaults definition är genomarbetad och etablerad inom forskarvärlden.

Genom att referera till tidigare forskning gör vi också vår egen forskning mer trovärdig och pålitlig. Vi visar här på hur vi erkänner att tidigare forskning kring ämnet finns och är relevant, samtidigt som vi inte låter vår uppsats kopiera en redan tidigare gjord undersökning.

2.5 Rätt och objektiv mätning? Adressering av reliabiliteten

En diskursanalys medför en del problematik som vi inte vill lämna obesvarad. Läsaren kan lätt tänka sig att en diskursanalys inte objektivt kan utföras - forskaren kommer alltid att hitta det hen letar efter. Detta är också relevant ur en reliabilitetsaspekt - mäter forskaren verkligen rätt när hen kommer fram till sina slutsatser, och hur ska det kontrolleras om den som ägnar sig åt diskursanalys alltid är färgad av sin egen förförståelse? För att kringgå det problemet har vi valt att formulera vår fråga öppet - vår undersökning handlar huvudsakligen om *huruvida* en diskurs kring det globala Nord och Syd kan återfinnas i Parisavtalet. Vi hade kunnat göra mer för att styrka vår objektiva hållning till undersökningen genom att anlägga en eller flera jämförelsepunkter till vårt arbete, exempelvis en annan typ av dokument relaterat till klimatarbetet. En nära besläktad problematik är att det finns aspekter av en diskurs, likväl som ett globalt samarbete, som inte återspeglas i officiella dokument utan snarare sker "ute i korridorerna".

Vårt svar på en sådan kritik är att vi primärt är intresserade av att studera Parisavtalet. Att blanda in andra dokument eller faktorer som sker utanför det officiella rummet är då inte relevant. Dessutom riskerar diskussionen att hamna snett och börja fokusera på andra dokument eller aspekter av en diskurs som inte har med Parisavtalet att göra.

Syftet med denna uppsats har uppnåtts genom en tillämpning av Carol Bacchis WPR-metod utifrån ett social greens-teoretiskt perspektiv. Vi gör inga anspråk på att vårt tillvägagångssätt är det enda eller det bästa, men vi hävdar att det är adekvat och mäter det vi vill mäta.

2.6 Urval

2.6.1 Parisavtalet

Den version av Parisavtalet vi kommer utgå ifrån består av 27 sidor och är skriven på engelska. Den innefattar två sidor där förutsättningarna för avtalet presenteras och 29 artiklar som förklarar syftet med och villkoren för avtalet.

Vi anser att vår analys blir mer djupgående om vi lägger fokus på en del av avtalet. Samtidigt anser vi att det finns en poäng med att också bredda bilden genom att studera avtalet i mer generella termer.

Fråga 1 och 2 kommer att fokusera på artiklarna 7, 8, 9, 11 och 13, samt de två sidorna där förutsättningarna för avtalet presenteras. Sidorna där förutsättningar klargörs är relevanta eftersom de i stor utsträckning definierar de länder som skriver under, det vill säga *subjekten* i fråga. Avtalet inleds:

The Parties to this Agreement,

Being Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change, hereinafter referred to as "the Convention",

Pursuant to the Durban Platform for Enhanced Action established by decision 1/CP.17 of the Conference of the Parties to the Convention at its seventeenth session, (...) (Förenta Nationerna [FN] 2015, s 1¹)

Avtalet fortsätter på detta sätt att definiera de som skriver under avtalet.

I en WPR-ansats, som i all diskursteoretiskt analysarbete, är subjektet och dess position, definition och agerande av stor vikt. Därför är det relevant att inkludera denna introducerande text.

Artikel 7 fokuserar på samarbete och jämställdhet. Punkt 5 fastställer:

Parties acknowledge that adaptation action should follow a country-driven, gender-responsive, participatory and fully transparent approach, taking into consideration vulnerable groups, communities and ecosystems, and should be based on and guided by the best available science and, as appropriate, traditional knowledge, knowledge of indigenous peoples and local knowledge systems, with a view to integrating adaptation into relevant socioeconomic and environmental policies and actions, where appropriate. (FN 2015, s 9)

Märk väl hur ord som *gender-responsive*, *transparent*, *vulnerable groups* eller *traditional knowledge* används utan någon närmare definition av vad de innebär.

Artikel 8 och 9 behandlar samarbete. Där artikel 8 fokuserar på undvikande av negativa konsekvenser genom samarbete, pekar artikel 9 på hur Nord skall leda vägen ur en global klimatkris. Artikel 9 börjar med "Developed country Parties shall provide financial resources to assist developing country Parties with respect to both mitigation and adaptation in continuation of their existing obligations under the Convention." (FN 2015, s 13).

¹ När Parisavtalet citeras i denna uppsats, kommer alla kursiveringar, inklusive de förekommande i detta citat, även förekomma i originalet.

Vidare i artikel 9 fastställs

hur "[o]ther Parties are encouraged to provide or continue to provide such support voluntarily." (FN 2015, s 13).

Artikel 11 behandlar hur länder skall bygga upp den kapacitet som krävs för att tackla klimatförändringar. Här talas det plötsligt mindre om hur Nord skall hjälpa Syd ur krisen. "Developing country Parties should regularly communicate progress made on implementing capacity-building plans, policies, actions or measures to implement this Agreement." (FN 2015, s 16) är ett exempel på retoriken som används. Här läggs fokus på vad Syd ska (och kan) göra på egen hand.

Artikel 13 påtalar vikten av transparens inom klimatarbetet. Länder skall öppet deklarerera för varandra med jämna mellanrum vad det är de åstadkommit.

Fråga 4 och 5 kommer däremot inte att fokusera på några specifika artiklar utan snarare försöka se till avtalet som helhet. Uppdelningen har kommit sig av att fråga 4 och 5 lämpar sig bättre till avtalet som helhet. Vi anser att vi får ett adekvat svar som innefattar både djup och bredd genom att dela upp frågorna på det här viset.

2.6.2 Frågor

Utifrån de tre premisser presenterade i kapitel 2.1 har Bacchi formulerat sex frågor för att reda ut vad problemet presenteras som. Vi kommer att använda fyra av dessa frågor, vilka presenteras nedan. Urvalet är gjort av relevansskäl. Vi har valt att behålla de engelska formuleringarna av frågorna i denna presentation, för att modifiera och översätta dem när vi tillämpar dem på analysen.

Fråga 1. What's the problem represented to be?

Vad som anses vara lösningen beror på hur problemet ses på. Syftet med en WPR-ansats är att hitta problemet utifrån lösningen. På så sätt jobbar WPR-ansatsen "baklänges" (Bacchi 2009, s 2-4).

Fråga 2. What presuppositions or assumptions underlie this presentation of the

problem?

Bakom alla problemlösningar finns ett antal förutfattade meningar. Om lösningen på hög arbetslöshet hos kvinnor presenteras som att sätta fler kvinnor i arbetsträning, innebär det att man också säger att det krävs att kvinnor sätts i arbetsträning. WPR-analytikern vill reda ut vilka de förutfattade meningar som ligger bakom problemet är (Bacchi 2009, s 5). Det finns enligt Bacchi tre sätt att närma sig detta, varav ett av dem är att titta på så kallade nyckelbegrepp (fritt översatt från engelskans *key concepts*). Ord som är centrala och återkommande är ofta ord som gärna fylls med mening från olika aktörer. Exempel på sådana ord är makt, hälsa och säkerhet – alla mycket viktiga men de betyder olika saker för olika aktörer. Ofta är betydelsen ett nyckelbegrepp får starkt anknytning till aktörens kultur och historia (Bacchi 2009, s 8). I vår analys kommer vi främst att fokusera på dessa nyckelbegrepp när vi arbetar med fråga 2.

Fråga 4. What is left unproblematic in this problem representation? Where are the silences? Can the problem be thought of differently?

Vad som studeras här är vad som *inte* dyker upp i diskursen. Vilka tystnader finns? Vilka perspektiv tas med och vilka tas inte med? Vilka grupper blir representerade och vilka blir inte det? Poängen är inte bara att konstatera att problem kan tänkas på annorlunda, utan att en policy begränsas av hur policyn är utformad (Bacchi 2009, s 12-13).

Fråga 5. What effects are produced by the representation of the problem?

Problemrepresentation ger konsekvenser som ser olika ut för olika sociala grupper. Det finns däremot ingenting som säger att dessa konsekvenser följer ett utmejslat, förutsägbart mönster. Här blir fråga 5 viktig, då den syftar till att studera vilka effekter som skapas av den problemrepresentation vi utgår ifrån (Bacchi 2009, s 15).

Innan vi studerar effekten av problemrepresentationen måste vi dock klargöra vad för typ av effekt vi talar om. Enligt Bacchi finns det tre dimensioner av problemrepresentationen som kan testas genom WPR-analys.

Discursive effects: vad ger det för konsekvenser att vissa saker inte kan sägas inom ramen för vår diskurs? Om vissa saker osynliggörs som effekt av att problemet är utformat på ett särskilt

sätt, kan vissa lida stort av dem. Att hävda att barnpassning är viktigt för kvinnor som ägnar sig åt betalt arbete är också att implicit säga att kvinnor som inte ägnar sig åt betalt arbete bör nekas barnpassning. De diskurser som formar problemrepresentationer gör att det blir svårt att tänka annorlunda, ”outside the box”, vilket begränsar vilken typ av social analys som kan göras.

Subjectification effects: hur konstitueras subjekt som följd av vår representation? Diskurser gör vissa subjektspositioner tillgängliga. Den subjektspostion vi sedan antar kommer att bestämma hur vi ser på världen. Problemrepresentationer inom policys sätter ofta upp olika grupper mot varandra – vi talar exempelvis om *alkoholister* i kontrast till de som är *ansvarsfulla med alkoholen*. Representationer om problem har också ofta inbyggt en idé om vem som är ansvarig för problemet och här spelar subjektspostioner roll. En av våra uppgifter är alltså att kartlägga den här ansvarsfördelningen för att se om det är jämlikt eller ej. Vidare kan vi inom ramen för en WPR-analys diskutera vilken effekt det har för grupper som konstrueras som problem att de blir just konstruerade som problem. Hur känner sig människor från fattiga länder när de utmålas som problem och vad har det för konsekvens för deras handlingar?

Lived effects: Detta handlar om vilka materiella effekter problemrepresentationen ger. Om tillgången till resurser beror på vilken social klass du tillhör, kommer den som tillhör en låg social klass ha ett intresse i att problemrepresentationen innefattar resursfrågan. Gör den inte det kommer den materiella effekten bli att de som tillhör en låg social klass får mindre resurser.

(Bacchi 2009, s 15-17)

3 Teori

3.1 Green Theory

Ett samlingsnamn för de miljö-och klimatorienterade vetenskapliga teorierna är Green Theory. Vår teoretiska utgångspunkt i den här uppsatsen kommer främst vara social greens, som kan ses som en underkategori till Green Theory. Varför vi har valt att fokusera på just denna underkategori av Green Theory motiveras i detta kapitel.

Paterson beskriver den främsta skiljelinjen inom Green Theory som den mellan institutionalismen på ena sidan och bio-environmentalism samt social greens på andra sidan (2013, s 267). Institutionalister fokuserar på hur internationella institutioner hanterar specifika miljörelaterade problem snarare än en klimatkris i bredare bemärkelse. Bio-environmentalism och social greens betonar istället vikten av stora politiska förändringar för att hantera den klimatkris planeten befinner sig i (ibid s 267).

Bio-environmentalismen poängterar hur jordens resurser är begränsade och inte räcker till att försörja hur många organismer som helst. Det finns, enligt bio-environmentalismen, helt enkelt för många människor för att jorden ska klara av det (Clapp & Dauvergne 2011 s 9).

Att jorden har fysiska begränsningar är en uppfattning som delas av social greens. Dock ser inte social greens människan i sig som problemet, utan de sociala strukturer vi skapat som skapar ojämlikhet och överkonsumtion. Problemet är inte att vi är för många, men att vi (i synnerhet världens rika människor i väst) tar för mycket resurser i anspråk (Clapp & Dauvergne 2011, s 12-13).

I vår analys kommer vi att utgå från social greens snarare än bio-environmentalism eller institutionalism. Institutionalismen inkorporerar inte frågor om jämlikhet och relationen mellan det globala Nord och det globala Syd, och bidrar därmed inte tillräckligt till vår analys. Bio-environmentalismen fokuserar på förhållandet mellan människa och natur vilket inte heller bidrar väsentligt till vår analys, eftersom den diskurs vi vill analysera grundar sig i maktförhållanden mellan grupper. Social greens, däremot, intresserar sig för samspelet mellan sociala och ekologiska förhållanden och hur dessa påverkar varandra (Paterson 2013, s 280).

Eftersom jämlikhet mellan sociala grupper av människor är i fokus i denna uppsats, menar vi att social greens ger mest utdelning i vårt arbete.

3.2 Social greens

Den rådande ekonomiska strukturen medför ett antal faktorer som alla bidrar till en anti-ekologisk utveckling, enligt social greens. Den första är "enclosure of commons" (Paterson 2013, s 281). Detta innebär att allmänningar hägnas in, det vill säga upphör vara allmänna, för att maximera produktion. Den andra rör hur denna koncentration av resurser inte bara har ekologiska konsekvenser utan även ökar ojämlikheten mellan människor. Inom social greens beskrivs även hur koncentrationen av makt leder till att färre människor har någon form av inflytande när det gäller hur mark exploateras. De som besitter makt kan även säkra tillgång till t.ex. rent vatten för sig själva (Paterson 2013, s 281). Den fjärde aspekten av anti-ekologisk utveckling är att koncentrationen av makt och resurser leder till en förändring i så kallade kunskapssystem. Lokal kunskap (se kapitel 2.3) försätts i utkanten av detta kunskapssystem medan den västerländska definitionen av vetenskap centreras. Enligt social greens är detta en direkt konsekvens av globalisering vilket medför ett osynliggörande av kunskap som inte premieras (Clapp & Dauvergne 2011, s. 13). En WPR-analys utgår också ifrån tanken att kunskap konkurrerar (Bacchi 2009, s 36).

Sammanfattningsvis hävdar företrädare för social greens att dessa förändringar i ägandeformer av tidigare allmänna tillgångar, resursfördelning och hur kunskap värderas bidrar till anti-ekologisk utveckling (Paterson 2013, s 282-284).

Social greens är i all väsentlighet kritiska till globalisering. Globalisering anses vara den huvudsakliga faktorn till det enligt social greens dysfunktionella ekonomiska system som finns idag. Utöver att bidra till konsumtion och tillväxt som skadar miljön befäster globaliseringen ojämlikhet inom och mellan länder, förstärker den dominans rikare stater har över fattiga samt bidrar till marginalisering av redan marginaliserade grupper, exempelvis kvinnor eller ursprungsbefolkningar. Dessutom bidrar globaliseringen till att rikare delar av världen kan exploatera arbetskraft, att lokala samfund får mindre makt att styra samt försvårar försörjning för många. Detta leder till att människan distanseras från miljön och naturen omkring sig. Globalisering så som den ser ut idag ses av många social greens-teoretiker inte som ett sätt att göra

världen global, utan som ett sätt för västvärlden att påföra sin egen kultur och värderingar på omvärlden (Clapp & Dauvergne 2011, s 13).

Det är följaktligen inte möjligt att lösa klimatkrisen inom ramen för dagens globaliserade ekonomiska system, enligt en social greens-teoretisk synpunkt. Social greens-teoretiker förnekar inte att omedelbara åtgärder kan ha effekt. Den effekt dessa åtgärder har kommer däremot inte att lösa klimatkrisen, bara skjuta upp den. Ett förändrat system, där självförsörjning och småskaliga företag premieras, är enligt social greens nödvändigt. Vikten av att lyfta fram lokal kunskap är också återkommande inom social greens. Utan den lokala kunskapen kan ingen jämlikhet uppnås, och då faller klimatarbetet (Clapp & Dauvergne 2011, s 13-14).

Enligt social greens finns två nödvändigheter när det kommer till att bekämpa klimatförändringar: att nå jämlikhet mellan sociala grupper samt att minska överkonsumtionen. Båda dessa uppnås i hög utsträckning genom att nedmontera globaliseringen, eftersom globaliseringen bidragit och fortsätter bidra till överkonsumtion likväl som förtryck. Det går inte att minska överkonsumtion eller uppnå jämlikhet inom ramen för en globaliserad värld, eftersom globalisering marginaliserar sociala grupper och stryker möjligheten till lokala företag som alternativ till storföretag, vilket även det är nödvändigt för att lösa klimatkrisen (Clapp & Dauvergne 2011, s 241).

En logisk följd av en anti-global utveckling är ett försök att lyfta det lokala. *Det lokala* kan innebära olika saker i olika situationer och för olika stater, men den övergripande tanken är att handel och ekonomi ska ske på minsta möjliga nivå. Globala handlingar och beslut skall undvikas så långt som det är möjligt (Clapp & Dauvergne 2011, s 243).

Utöver detta påpekar social greens vikten av att lyfta de röster som marginaliserats av globaliseringen. Världens fattiga, kvinnor, och ursprungsbefolkningar måste få utrymme i diskursen. En ekologiskt och socialt hållbar värld måste enligt social greens inkludera och behandla alla grupper jämlikt. Många av dessa marginaliserade grupper arbetar lokalt och är därför viktiga för en värld som i stort ska fungera lokalt (Clapp & Dauvergne 2011, s 244).

Social greens menar även att byteshandeln mellan länder måste kraftigt begränsas. De institutioner som finns idag, exempelvis WTO, menar vissa företrädare för social greens skall kompletteras med andra, klimatvänligare alternativ till byteshandel. Det finns även social greens-teoretiker som helt och hållet vill avskaffa WTO. Övergripande är emellertid att storskalig

handel, exempelvis transnationell och global handel, skall undvikas så gott det går (Clapp & Dauvergne 2011, s 242).

Många teoretiker inom social greens ser gärna att utlandsskulder stryks och internationella banker, framför allt Världsbanken, ersätts med institutioner som agerar finansiellt rådgivande, men inte ger lån. Lån skall bara kunna ges på regional nivå, och för kortsiktiga krisändamål (Clapp & Dauvergne 2011, s 242-243).

Transnationella företag ses av social greens som i behov av övergripande reglering. Dessa företag ägnar sig i hög utsträckning åt exploatering av såväl människa som natur, vilket de måste kunna hållas ansvariga för. Frivilliga åtgärder räcker inte för att stoppa denna exploatering; det krävs legala, bindande åtgärder enligt social greens (Clapp & Dauvergne 2011, s 243).

4 Analys

4.1 Hur presenteras problemet klimatförändringar i Parisavtalet?

Redan innan artikel 1 kan vi hitta en del som säger något om hur problemet framställs. Här presenteras nämligen de aktörer som ingår i Parisavtalet. Vi tittar närmare på några av de fraser som används.

“*The Parties to this agreement,*” (FN 2015, s 1)

“*Recognizing the need for an effective and progressive response to the urgent threat of climate change on the basis of the best available scientific knowledge,*” (FN 2015, s 1)

Arbetet mot klimatförändringar presenteras som något som ska ske med underlag av den bästa tillgängliga forskningen. Men redan formuleringen “bästa tillgängliga forskningen” kan få en del social greens-teoretiker att reagera. Clapp & Dauvergne redogör för hur social greens ser dagens idé om vetenskap som någonting sprunget ur en västerländsk vetenskaplig tradition (2011, s 14). Den ekonomiska utveckling vi ser idag bekräftar hela tiden denna “västerländska vetenskap” som det bästa alternativet. I och med det marginaliseras också annan typ av kunskap och lokala samhällen och minoriteter blir lidande. Social greens hävdar att lokal kunskap är minst lika viktigt, om inte viktigare, i klimatarbetet. Om inte lokal kunskap får utrymme, kommer vetenskapen såsom den ser ut idag fortsätta leda till exploatering och marginalisering av vissa sociala grupper, och den jämlikhet som är nödvändig för ett fungerande klimatarbete kommer inte att kunna genomföras (Clapp & Dauvergne 2011, s 14). Social greens-teoretiker skulle alltså underkänna den här typen av problempresentation av forskningen kring klimatförändringar. Vetenskap räcker inte som källa till kunskap utan den lokala kunskapen måste integreras för att ett funktionellt klimatarbete skall kunna utformas och upprätthållas.

Ord och fraser som *sustainable development* och olika variationer av *technology* omnämns ofta i Parisavtalet. Det finns en stark tro på att grön innovation och teknik är ett viktigt verktyg för att genomföra det mål om en global uppvärmning på max 2°C som fastställs i artikel 2. Problemet, så som det representeras i Parisavtalet, är att klimatförändringarna är ett hot som kräver en lösning.

Den lösningen innebär i sin tur att världens stater samarbetar och utvecklas i en mer teknologiskt avancerad och hållbar riktning. Så kallad grön tillväxt verkar vara en lockande tanke - åtgärder ska tas inom ramen för det ekonomiska system vi har idag, med ständig ekonomisk tillväxt. Det här framstår ur ett social greens-perspektiv som problematiskt. Detta eftersom social greens-teoretiker ifrågasätter idén om hållbar utveckling (Paterson 2013, s 281). Det globala ekonomiska systemet bör, enligt social greens, inte utvecklas utan avvecklas, eller åtminstone kraftigt modifieras (Clapp & Dauvergne 2011 s 13-14).

Developed country Parties should continue taking the lead by undertaking economy-wide absolute emission reduction targets. Developing country Parties should continue enhancing their mitigation efforts, and are encouraged to move over time towards economy-wide emission reduction or limitation targets in the light of different national circumstances. (FN, 2015. s 4).

Citat som detta indikerar att det globala Nord är en slags moralisk och ideologisk föregångare i klimatarbetet. Fortsatt ekonomisk tillväxt, industri och teknik beskrivs som områden där det globala Nord leder vägen. Det globala Syd däremot förväntas tydligen gå i denna riktning först när det blir möjligt, även om avtalet många gånger medger att dessa stater är mer sårbara. Avtalet bestämmer därutöver att så kallade *developing country Parties* ska få längre tid på sig att göra en hållbar omställning. Det här reflekterar en slags jämlik intention, det vill säga hänsyn till att länder som fortfarande är *developing* behöver och därför bör få mer tid på sig. Men ur en social greens-synpunkt räcker inte detta för att skapa jämlikhet. I avtalet presenteras problemet inte som att en ohållbar utveckling bör vändas, utan att t.ex. ekonomisk utveckling och tillväxt är intrikat positiva men måste anpassas till de rådande omständigheterna. Social greens hade invänt att det ekonomiska systemet måste göras om för att jämlikhet ska uppnås.

I artikel 2 står det bland annat att stater förväntas “[i]ncreas[e] the ability to adapt to the adverse impacts of climate change and foster climate resilience and low greenhouse gas emissions development (...)” (FN 2015, s 3). Ord som *foster*, *increase*, *development* indikerar att detta är ett utvecklingsprojekt, istället för någonting som bör åtgärdas här och nu. Fokus ligger på lösningar, framtida initiativ och hållbar utveckling. Allt detta bidrar till att presentera klimatförändringarna som ett framtida hot, istället för ett problem som redan nu har stora effekter på ekologiska och sociala förhållanden. En social greens-teoretiker skulle påstå att detta bekräftar den marginalisering av det globala Syd och deras problem som genomsyrar Parisavtalet. Klimatförändringarna är redan verklighet och det drabbar främst det globala Syd redan nu. (Föreanta

Nationerna. *Climate Change Around the World*). Det globala Nord, som inte ännu sett de värsta konsekvenserna av klimatförändringar, har mer tid och ekonomiska resurser för att förbereda sig. Dessa stater har därför även lättare att se effekterna av klimatförändringar som ett framtida problem.

4.2 Vilka förutfattade meningar ligger bakom formuleringen av problemet klimatförändringar?

Återigen kommer vi att titta närmare på avtalets inledande sida innan vi går vidare till de faktiska artiklarna. I detta kapitel kommer vi även i viss mån att använda oss av nyckelbegrepp som en del i vår WPR-analys, såsom det presenteras i kapitel 3.3.2.

“Recognizing that Parties may be affected not only by climate change, but also by the impacts of the measures taken in response to it,” (FN 2015, s 1)

En formulering som denna tycks förutsätta att de effekter som klimatarbete kommer få är ett pris värt att betala för att lösa klimatkrisen. Är det fallet för alla avtalets parter? Är det rimligt för alla stater att betala priset för klimatpolitiska åtgärder, även om de klimatpolitiska åtgärderna skulle innebära svält, död eller lidande för människor? Detta är frågor Parisavtalet inte ger svar på.

Utifrån ett social greens-perspektiv går det att se problematik i det här. Det specificeras nämligen inte i Parisavtalet vem som utför dessa åtgärder, och vem som drabbas av åtgärderna. Social greens menar att dagens globaliserade ekonomiska system medför ojämlikhet och underlättar för exempelvis det globala Nord att utnyttja det globala Syd (Clapp & Dauvergne 2011, s 13). Utifrån ett social greens-perspektiv skulle forskare mycket väl kunna se den här problemformuleringen som ett konstaterande att det globala Syd kan komma att diskrimineras ekonomiskt med motiveringen att det är vad som krävs för att stoppa klimatförändringarna och ställa om till en hållbar ekonomisk utveckling.

“Taking into account the imperatives of a just transition of the workforce and the creation of decent work and quality jobs in accordance with nationally defined development priorities,” (FN 2015, s 1)

Social greens skulle med stor sannolikhet inte anse detta möjligt inom det ekonomiska system vi har idag. Dagens ekonomiska system är byggt på överkonsumtion och prioriterar

storföretag och transnationella företag framför lokala småföretag (Clapp & Dauvergne 2011 s 13). Att skapa en jämlik arbetsmarknad när viss kunskap och vissa företagsformer marginaliseras går inte med det synsättet.

Däremot skulle det kunna vara möjligt beroende på vad som menas med *just*. Kritik från ett social greens-perspektiv kan innebära en slags förvanskning av begreppet från Parisavtalet. Definieras *just* som lika behandling inom det globala, kapitalistiska systemet, kan det mycket väl vara möjligt att skapa en jämlik arbetsmarknad inom ramen för fortsatt ekonomisk utveckling. Men den globala arbetsmarknaden är mycket mer än transnationella storföretag. Ojämlighet mellan företag, exempelvis större företag som exploaterar mindre, menar social greens är ett problem som inte går att lösa inom ramen för vårt ekonomiska system.

Vidare står det i Parisavtalet:

Acknowledging that climate change is a common concern of humankind, Parties should, when taking action to address climate change, respect, promote and consider their respective obligations on human rights, the right to health, the rights of indigenous peoples, local communities, migrants, children, persons with disabilities and people in vulnerable situations and the right to development, as well as gender equality, empowerment of women and intergenerational equity, (...) (FN 2015, s 2)

Här medges att klimatförändringar och förtryck av särskilda sociala grupper går hand i hand. Det tycks förvisso inte vara fråga om den så vanliga social greens-tanken, att klimatkrisen är sprungen ur social ojämlikhet. Men avtalet erkänner att vissa drabbas hårdare än andra och att det måste tas i beaktning.

Ändå kvarstår en del problematik utifrån ett social greens-perspektiv. Minoritets- och andra marginaliserade grupper presenteras som objekt att skydda. Det kvarstår en idé om att dessa gruppers kunskap är mindre värda än den kunskap som besitts av *parties*, det vill säga den kunskap som har hög status på statlig nivå. Den idén blir extra tydlig när fattiga utmålas som objekt som behöver skyddas istället för självständiga aktörer med egna röster. Deras kunskap räknas helt enkelt inte tillräckligt mycket för att de ska adresseras som självständiga aktörer i Parisavtalet.

Den här typen av tanke exemplifieras även i följande citat:

“*Emphasizing* the intrinsic relationship that climate change actions, responses and impacts have with equitable access to sustainable development and eradication of poverty,” (FN 2015, s 1)

Även här ett citat som tycks syfta att lyfta människor i fattigdoms roll i klimatarbetet. Däremot skulle en social greens-teoretiker mena att det inte bidrar till jämlikhet. Det bekräftar

istället idén om att människor i fattigdom inte själva är en viktig del av klimatarbetet, utan behöver räddas av rikare delar av världen. De fattiga adresseras inte direkt, det är inte dem och deras åsikter eller kunskap som uppmärksammas. Snarare är det så att deras förutsättningar och position ska hållas i åtanke när (andra aktörer?) ägnar sig åt klimatarbete.

Vi anser att det mest påfallande antagandet bakom hur problemet representeras i Parisavtalet är att klimatförändringarna går att lösa genom internationellt samarbete. Ett annat antagande är att en stor del av de lösningar som föreslås i avtalet är teknologiska och befinner sig inom ramen för fortsatt ekonomisk tillväxt på lång sikt. Därutöver framställs det globala Nord som vägledande i arbetet mot klimatförändringar. Detta exemplifieras bl.a. i artikel 9, "...developed country Parties should continue to take the lead in mobilizing climate finance..." (FN 2015, s 13). Antagandet bakom frasen likt denna är att Nord, trots högre klimatpåverkan, är på rätt väg. Syd däremot, får genom den här formuleringen någon slags dispens att inom den närmsta framtiden skjuta upp de åtgärder som krävs för att klara av klimatmålen i avtalet.

Social greens är, som tidigare nämnt, skeptiska till tron på teknisk innovation och internationellt samarbete som rätt väg framåt. En läsning av Parisavtalet kan ge intrycket av att Nord också förväntas mobilisera finansieringen i klimatarbetet. Vilka möjligheter finns för de småskaliga, lokala företagen om klimatfinansieringen skall mobiliseras av de som står för flest storföretag och sitter på mest makt? Social greens skulle ställa sig skeptiska till det globala Nordets position som trendsättare inom klimatfinansiering. Varför ska utvecklingen gå åt det globaliserade hållet, istället för att skalas ned till en mer lokal nivå?

Återkommande i dokumentet är någon version av frasen

"developing country Parties that are particularly vulnerable (...)" (FN 2015, s 8 etc).²

Antagandet bakom den här sortens fraser är att det går att dela upp länder i *developing* och *developed*. Vidare framstår den här sortens uppdelning av stater som nödvändig för att dela upp ansvaret inom klimatarbetet. På så vis går det nämligen att fastställa att *developing country Parties* har särskild dispens att inte genomföra många delar av avtalet inom den närmaste framtiden. Detta kan uppfattas som ett försök att jämna ut skillnaderna mellan Nord och Syd. Trots det syns emellertid tydliga spår av den bakomliggande idén som gör Nord

² Citatet är återkommande i Parisavtalet. Det förekommer först på sidan 8 men återkommer i senare skeden i avtalet.

till ledande aktör och Syd som aktören som passivt ska låta sig ledsagas av Nord. Detta kan bidra till att etablera en struktur där Nords maktposition reproduceras och förstärks.

Även nyckelbegreppet *vulnerable* är intressant för oss. Hur kan vi urskönja vilka stater som är *vulnerable*? Vad är skillnaden mellan att vara *vulnerable* och *particularly vulnerable*? I UNFCCC:s *Glossary of key terms* definieras *vulnerability* som

The degree to which a system is susceptible to, or unable to cope with, adverse effects of climate change, including climate variability and extremes. Vulnerability is a function of the character, magnitude and rate of climate variation to which a system is exposed, its sensitivity and its adaptive capacity. Therefore adaptation would also include any efforts to address these components. (UNFCCC. *Glossary of key terms*)

Men en social greens-teoretiker hade antagligen fortfarande haft frågor obesvarade. Den definition UNFCCC ger oss säger ingenting om varken ekologiska eller sociala förhållanden. Handlar det om länder som ligger geografiskt placerade på så sätt att de drabbas hårdare av klimatförändringar, exempelvis världens kuststäder? Eller handlar det om länder i ekonomiskt underläge som inte har råd att förbereda sig för klimatförändringar? Den koppling social greens gör mellan jämlikhet och bekämpande av klimatförändringar blir här aktuell. Vem som är sårbar, i vilken utsträckning och varför kan inte förklaras genom enbart ekologiska eller sociala förhållanden, utan kräver en balanserad kombination av båda.

Här vill vi göra ett förtydligande. Den operationalisering av *vulnerability* som vi nyss presenterat kommer från UNFCCC, FN:s organ för klimatförändringar som också är en av huvudaktörerna bakom utformandet av Parisavtalet (UNFCCC, *About the secretariat*). Det är däremot ingenting som säger att just den operationalisering som återfinns i *Glossary of key terms* är densamma som används i Parisavtalet. Det är mycket möjligt att det är så, men vi har inga garantier. Det är enligt oss beklagligt att Parisavtalet inte är tydligare med operationaliseringar och definierar återkommande begrepp bättre. Därför inkluderas inte denna operationalisering som den bästa *möjliga* operationaliseringen, bara den bästa *tillgängliga*.

Avslutningsvis hittar vi ett antagande om att problemet kring klimatförändringar är ett delat ansvar, med reservation för att det är av stor vikt att ta hänsyn till olika staters ekonomiska och ekologiska situationer. Samtidigt uppfattar vi genom vår analys av diskursen att det finns en förutfattad mening om att Nord inte bara har mer ansvar när det kommer till att lösa klimatfrågan, utan bör leda arbetet mot klimathotet på både ett ideologiskt och praktiskt plan.

4.3 Vad osynliggörs i Parisavtalets formulering av problemet klimatförändringar? Vad tas inte med? Kan vi tänka oss problemet annorlunda?

En social greens-teoretiker skulle mena att elefanten i rummet är det ekonomiska systemet i sig. Vi återfinner inte ett ord om överkonsumtion eller minskad globalisering i Parisavtalet. Social greens förespråkar att kunskap som tidigare marginaliserats ska givas plats och tas på allvar, men det verkar Parisavtalet knappt beröra.

En annan utelämnad punkt är storföretag och transnationella företag. Dessa står inte bara för de allra flesta utsläppen (The Guardian, 9 oktober 2019), de är dessutom, enligt Clapp och Dauvergne, bidragande till ett systematiskt förtryck som spär på både ojämlikhet och klimatförändringar (2011, s 243).

Slutligen hade en social greens-teoretiker menat att det utelämnas tillräcklig diskussion kring vem som bär det största ansvaret för klimatförändringarna. Visserligen medges att länderna i det globala Nord har fått något slags försprång i jämförelse med länderna i Syd. Anledningarna bakom detta diskuteras dock inte mer ingående än så. Förhållandet mellan Nord och Syd, som med största sannolikhet innefattar en typ av ekonomisk hierarki, utelämnas. Om problemet istället skulle presenteras ur ett social greens-perspektiv hade problemrepresentationen innefattat en diskurs kring ansvar och jämlikhet. Det globala Nord har utnyttjat planetens ändliga resurser oproportionerligt mycket och att konsekvenserna av Nords relativa rikedom och välstånd är klimatförändringar som mest akut drabbar och har drabbat det globala Syd (Oxfam 2015).

4.4 Vilka konsekvenser ger Parisavtalets utformning av problemet klimatförändringar?

Nedanför behandlar vi utifrån Parisavtalet de tre dimensioner som finns presenterade i avsnitt 3.3.

Discursive effects

I offentliga avtal tycks ett mått av diplomati vara nödvändigt vilket rimligtvis ska avspegla sig i språket. Parisavtalet anser vi vara formulerat på ett sätt som gör det öppet för tolkning. Ett exempel på en frasering som går att tolka och problematisera utifrån ett social greens-perspektiv är följande mening: “Parties recognize that adaptation is a global challenge faced by all with local, subnational, national, regional and international dimensions (...) taking into account the urgent and immediate needs of those developing country Parties that are particularly vulnerable to the adverse effects of climate change.” (FN 2015, s 9). En social greens-teoretiker skulle påpeka hur *parties* är åtskilda från *local, subnational, national* etc. Och vad menas egentligen med *faced by all*? Det specificeras att alla kommer drabbas, men inte hur och vem som kommer att drabbas hårdast. Specificeringar och tydliga definitioner av begrepp verkar sällsynta, vilket i så fall öppnar mycket för tolkning. Tolkning är i sin tur alltid historiskt och kulturellt betingat, och måste därför förstås utifrån de historiska och kulturella premisserna (Bacchi 2009, s 8). Frågan, ur ett diskursteoretiskt perspektiv, blir hur det ska säkerställas att Parisavtalet förstås lika av alla parter.

Det impliceras i Parisavtalet att Syd ska följa Nords fotspår, vilket är problematiskt eftersom Nord i högre grad än Syd bidragit till klimatförändringarna (Anand 2004, s 29). I vilken utsträckning ska Syd följa Nords exempel, egentligen? Ska Syd också gå igenom den utveckling Nord har gått igenom – trots att den utvecklingen fram till nu förvärrat den globala uppvärmningen? Det är öppet för en tolkning som innebär att Syd har fri väg att gå igenom alla de utvecklingsfaser Nord gått igenom, för att *därefter* påbörja ett klimatarbete. Detta kan kopplas till Paul Ekins redogörelse för hur Sydstaterna snarare kommer att vilja efterlikna Nord i konsumtionsmönster och inte klimatambitioner, vilket kommer att presenteras närmare senare i avsnittet (Ekins 1999, s 325).

Social greens skulle sannolikt hävda att den diskurs som avspeglas i Parisavtalet sätter alltför stort fokus på det globala Nordens kunskaper och resurser, och därmed marginaliserar det globala Syd. De lokala kunskaper vars betydelse betonas inom social greens adresseras knappt och får lite utrymme i diskursen. I Parisavtalet får dessa lokala kunskaper inte en stor roll i det globala klimatarbetet, någonting som gör arbetet dömt att misslyckas enligt social greens.

Subjectification effects

Det globala Syd framställs som mindre kompetent i utförandet av ett fungerande klimatarbete. Formuleringen som genomgående används, *developed* respektive *developing*, skapar också ett narrativ om att Syd inte är riktigt lika kompetenta som Nord, men på väg mot Nords status.

Att måla upp Nord som förebild bekräftar social greens bild av globalisering som ett sätt att sprida västerländsk kultur (Clapp & Dauvergne 2011, s 13). Kritik från ett social greens-håll skulle påtala hur lite utrymme den lokala kunskapen får och hur högt den vetenskapliga kultur som det globala Nord besitter värderas. Det här sättet att värdera kunskap är inte kompatibelt med att uppnå ett hållbart samhälle. Den lokala kunskapen måste, enligt social greens, få större utrymme i diskursen.

Det finns även fler möjliga konsekvenser av att Nord skildras som en förebild. En av dessa konsekvenser handlar om förväntningarna som ställs på Nord. Frågan är om Nord verkligen är de ledande aktörer som Parisavtalet tycks framställa dem. Nej, skulle en social greens-teoretiker säga - inte så länge deras konsumtionsmönster ser ut som de gör. Parisavtalets bild av Nord som förebild fungerar bara om Nord faktiskt hade varit klimatneutrala. Paul Ekins menar att så som det ser ut idag, kommer det globala Syd att vilja efterlikna Nord i konsumtionsmönster, inte i klimatambitioner.

But, it has to be said, there is little practical evidence of consumers in the North dramatically shifting the pattern of their desires. There is, for example, no sign of a rejection of, or even satiation with, the motor car, even in those countries which have most of them. In the South the trend is still dramatically towards more consumerism as the allure of western consumer lifestyles penetrates the furthest corners of the as yet unindustrialised world. There is some resistance, notably from some Islamic societies, but the paradigm of modernity, progress and desirable living remains that depicted in the American soap operas that now find their way into the remotest villages in the least accessible places. (Ekins 1999, s 325)

Utöver detta vigs lite utrymme åt problem som kommer att drabba Syd, vilket nämndes i kapitel 4.3. Syd utmålas alltså som inte lika utvecklade (och kompetenta) samtidigt som deras problem blir marginaliserade. Detta kan underminera motivationen hos Syd att upprätthålla och utveckla sitt klimatarbete. Dels tas de inte på allvar som kompetenta aktörer, dels tas deras problem inte upp. Syd som subjekt riskerar alltså att bli passiva i klimatarbetet.

Lived effects

Vi har redan pekat på att de problem Syd i dagsläget utsätts för i högre grad än Nord – extremväder, svält, fattigdom etc, får mycket lite utrymme i Parisavtalet. Klimatförändringarna utmålas ganska abstrakt och ses som ett problem för framtiden. Ingen hänsyn tas till att det redan nu finns skäl att tro att många människor lider stort av klimatförändringarna. Genom att inte ta upp detta finns risk att detta lidande förlängs eller förvärras – om vi aldrig pratar om svält, hur ska vi då förmedla att vissa människor behöver mat? Social greens kan se detta som en konsekvens av att de lokala kunskaperna aldrig får komma till uttryck.

Att inte konkretisera de klimatrelaterade problemen i form av t ex översvämningar eller torka, kan också ge effekt på biståndet. I Parisavtalet står att Nord skall bidra med ekonomisk kompensation till Syd, men utan ett tydligt mål med kompensationen (vilket blir närmast omöjligt att fastställa utan att definiera vilka problem som finns) blir det svårt att kontrollera var de pengarna hamnar. Nords ekonomiska kompensation kan mycket väl gå till vapen istället för mat och vatten, och har vi inte specificerat att problemet är mat och vatten går det bara att hävda att man trodde att det var där pengarna behövdes.

Som läsaren säkert märkt går denna sista fråga i hög utsträckning in i tidigare frågor. Det är ingenting vi tycker är problematiskt. Bacchi nämner heller ingen problematik gällande detta.

5 Slutsats

I detta avslutande kapitel kommer vi kortfattat sammanfatta vår uppsats, diskutera våra slutsater och ge förslag på vidare forskning.

Hur problematiseras klimatförändringar i Parisavtalet och vilken kritik kan problematiseringen möta utifrån ett social greens-teoretiskt perspektiv?

Genom att anlägga ett social greens-perspektiv och applicera Carol Bacchis metod *What's the problem represented to be?* har vi synliggjort en diskurs som beskriver det globala Nord som en förebild i klimatarbetet. Det globala Syd utmålas därigenom som mindre kompetent. De konsekvenser som klimatförändringarna medför redan idag osynliggörs genom ett ständigt framåtblickande perspektiv, vilket är problematiskt eftersom det i dagsläget är det globala Syd som i högst utsträckning drabbas av dessa konsekvenser (Oxfam 2015). Dessutom tar framställningen av det globala Nord som förebild fokus från det faktum att det globala Nord står för den största andelen utsläpp av växthusgaser (Anand 2004, s 29). Klimatförändringarna framställs även som ett problem som ska lösas genom att den globala ekonomin övergår till hållbar tillväxt och utveckling.

Vi gör inget anspråk på att vår metod eller vår teori är den enda möjliga eller den bästa, men vi har i vår uppsats påvisat hur klimatförändringar problematiseras i Parisavtalet, och vilken kritik avtalet skulle kunna bemötas av från ett social greens-perspektiv.

5.1 Sammanfattning och slutsats

Vi har i denna uppsats gjort en diskursanalys av Parisavtalet.

Vår teoretiska ansats är den underkategori av Green Theory som kallas social greens. Denna teoretiska skola fokuserar mycket på social jämlikhet mellan människor i relation till klimatförändringarna. Ansatsen är tillväxtkritisk och förespråkar en radikalt förändrad ekonomisk struktur, eftersom dagens ekonomiska struktur innebär social och ekonomisk ojämlikhet som bidrar

till miljöförstöring. Vi kan inte lösa klimatproblemen inom ramen för ett system som självt bidrar till klimatproblemen (Clapp & Dauvergne 2011, s 13-14).

Vår metodologiska ansats är Carol Bacchis teori *What's the problem represented to be?* från 2009. Teorin går ut på att analysera diskurser genom att fokusera på problemrepresentationen snarare än problemlösningarna. Bacchi ställer sex frågor för att identifiera problemrepresentationen och dess konsekvenser (2009, s 2). Vi har i vår uppsats använt oss av fyra av dessa frågor, och modifierat och översatt dem för att de skall passa vår analys. De frågor vi tagit med är Bacchis fråga 1, fråga 2, fråga 4, samt fråga 5.

Vi kan med hjälp av dessa frågor och den teori vi valt urskönja en diskurs i Parisavtalet som kan få konsekvenser för det globala klimatarbetet.

Genom fråga 1 framgick att klimatförändringarna framställs som ett framtida problem. Detta är något som främst gäller länder i det globala Nord - det globala Syd kämpar redan med konsekvenser av klimatförändringar. Vidare framgår en stark tilltro på ekonomisk tillväxt och tekniska lösningar, vilket är problematiskt ur ett social greens-perspektiv. Staters olika förutsättningar för att bekämpa klimatförändringar medges, men ägnas inte tillräckligt med plats i avtalet för att reflektera ett klimatarbete som faller i linje med vad social greens anser nödvändigt för ett fungerande klimatarbete.

Fråga 2 avslöjade att indelningar i utvecklade och utvecklande stater (developed respektive developing) inte bara befäster att den ena parten (det globala Nord) är mycket mer utvecklad (och, underförstått, kompetent) än den andra, utan bekräftar en sådan indelning anses nödvändig i det globala klimatarbetet. Parisavtalet medger att teknisk innovation och grön tillväxt inte är lika uppnåeligt för alla stater, varpå en indelning av *de stater som kan* respektive *de stater som inte kan* följer och blir nödvändig.

Fråga 4 redogjorde för de aspekter av klimatförändringar som osynliggörs i Parisavtalet. Bland annat gör det ständiga fokuset på framtida innovationer att problem som pågår idag hamnar i skymundan. Detta är problematiskt eftersom de problemen främst drabbar det globala Syd. Den återkommande termen *party* definieras, men inte de attribut som emellanåt sätts till termen. Det gör att dessa *parties* plötsligt kan fyllas med betydelser som allt som oftast är kulturellt och historiskt betingade. Det globala Nord uppmålas som hjälten som ska visa vägen för Syd, men det synsättet osynliggör att det i mångt och mycket är det globala Nord som står för den allra största delen av de globala utsläppen (Anand 2004, s 29).

Fråga 5 syftar till att reda ut konsekvenserna av problemrepresentationen. Här rör vi oss längs tre dimensioner - *discursive effects*, *subjectification effects* och *lived effects* (Bacchi 2009, s 15-17).

Discursive effects sammanfaller ganska mycket med de slutsatser vi dragit i tidigare kapitel. Ett fokus på framtid, teknisk innovation och Nord som den självklara hjälten utmålar det globala Syd som mindre kompetent i klimatarbetet. Dessutom osynliggörs de problem som i högre grad drabbar det globala Syd. Risken är att det globala Syd inte bara får svårt att hävda sig i egenskap av "de lite mindre kompetenta", det finns också en risk att deras egna åtgärder - och problem - anses obetydliga. Det öppnar också för en idé om att Syd inte behöver anamma klimatpolitiska åtgärder lika akut som Nord.

I fråga om *subjectification effects* har vi redan nämnt att det globala Syd utmålas som mindre kompetenta. Det återkommande uttrycket "developing" pekar på att Syd är på väg mot Nord, och att Nords status, konsumtionsmönster och ekonomiska läge är målet. I kombination med ett osynliggörande av problem som främst drabbar Syd riskerar vi att skapa ett Syd som är passivt i klimatarbetet. Nord uppmålas som förebilden som skall leda klimatarbetet, men ingen hänsyn tas då till att Nord bär det största ansvaret för klimatförändringarna.

När vi talar om *lived effects* ser vi hur ett osynliggörande av de problem som drabbar Syd kan vara till Syds nackdel. Klimatkrisen utmålas ganska abstrakt, liksom dess lösningar. Parisavtalet påpekar att bistånd från Nord skall hjälpa Syd i klimatarbetet - men hur biståndet skall riktas specificeras inte. Det går inte att specificera vilka områden biståndet skall gå till utan att specificera vilka områden som är i behov av bistånd. Det öppnar upp för exempelvis Nords finansiering av krig i Syd - med motivering att de pengar som skickas är ett bistånd till klimatarbete.

I stora drag kan vi hävda att Parisavtalets utformning av klimatförändringarna som ett problem synliggör en diskurs som hävdar Nord som den självklara förebilden och Syd som mindre kompetent i klimatarbetet. Detta kan i sin tur påverka det globala klimatarbetet på ett sätt som missgynnar alla, och framförallt det globala Syd. Utifrån den teoretiska skolan social greens kan vi peka på ett antal problematiska områden. Parisavtalet lägger stort fokus på teknologiska framsteg och internationellt samarbete, medan social greens snarare förespråkar en tillbakahållen konsumtion och en nedmontering av vårt globala ekonomiska system till förmån för mindre företag (Clapp & Dauvergne 2011, s 13). Social greens hävdar även att lokal kunskap som tidigare

marginaliserats måste lyftas fram och tas på allvar (ibid s 13), men Parisavtalet nämner främst vetenskap, vilket underförstått innebär den västerländska typ av vetenskap som premieras i den diskurs klimatarbetet utförs inom (ibid s 14). Social greens menar att inga klimatförändringar kan lösas utan att inkorporera jämlikhet, och jämlikhet inkorporeras genom lokal kunskap. Det är alltså utifrån ett social greens-perspektiv nödvändigt att jobba mot ett jämlikt samhälle och låta lokal kunskap komma till uttryck, samtidigt som klimatfrågan adresseras och arbetas med parallellt (ibid s 14). Detta är inget synsätt som vi anser klart avspeglas i Parisavtalet.

5.2 Diskussion

5.2.1 Vad innebär våra resultat?

De resultat vi kommit fram till har förhoppningsvis fördjupat läsarens förståelse av det globala klimatarbetet och vilken kritik som Parisavtalet kan mötas av. Vi har kartlagt den diskurs som format Parisavtalets problematisering av klimatförändringarna. Nu återstår att se hur denna diskurs kan komma att påverka själva arbetet. Kommer det globala Syd att vara lika villiga att utföra klimatåtgärder när deras åtgärder ses som mindre viktiga och deras problem osynliggörs? Kommer det globala Nord att acceptera en roll som ledare? Och hur kan vi skapa en diskurs som är inkluderande, jämlik, *och* tillräckligt motiverande för att adressera klimatproblemen på ett sätt som gör att stater mobiliserar sig och samarbetar kring problemen? Om det över huvud taget inte är möjligt att skapa en sådan diskurs - är det över huvud taget möjligt att driva ett fruktbart klimatarbete? Måste klimatarbetet vara jämlikt för att lyckas?

Detta är några av de följdfrågor vi, och förhoppningsvis även läsaren, börjat fundera över i samband med skrivandet av denna uppsats. Hittills har vi inga svar. Men kanske kan vi så ett frö till eftertanke när det gäller diskursen kring klimatarbetet, och kanske kommer den eftertanken leda till mer forskning kring ämnet. Vi menar inte att ett jämlikt, fungerande, globalt klimatarbete är omöjligt - men baserat på våra slutsatser ser det inte ut som att vi har ett sådant idag.

5.2.2 Sen då? Förslag på vidare forskning

Även om våra efterforskningar fokuserat på Parisavtalet har vi redan nämnt att samma typ av undersökning skulle kunna göras på andra dokument. Att undersöka de informella samtal och interaktioner som pågår “ute i korridorerna” skulle även vara intressant från en diskursanalytisk synpunkt. En vidareutveckling av vår forskning skulle kunna bestå i att undersöka vilken påverkan den diskurs vi upptäckt har på det klimatarbete som utförs idag. Det är ett område vi snuddat vid, men inte utvecklat, i vår uppsats.

6 Referenser

6.1 Tryckta källor

Anand, Ruchi. (2004). *International environmental justice: a north-south dimension*. Aldershot: Ashgate.

Bacchi, Carol Lee. (2009). *Analysing policy: what's the problem represented to be?*. Frenchs Forest, N.S.W.: Pearson.

Drange, Helge & Fløttum, Kjersti. (2017). The Paris COP21 Agreement - Obligations for 195 Countries. I Fløttum, Kjersti (red.). *The role of language in the climate change debate*. New York: Routledge.

Paterson, Matthew. (2013). Green Politics. i Burchill, Scott (red.). *Theories of international relations*. 5 uppl. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

6.2 Elektroniska källor

Clapp, Jennifer & Dauvergne, Peter. (2005). *Paths to a green world: the political economy of the global environment*. 2 uppl. Cambridge: MIT Press. <https://eds-b-ebsohost-com.ludwig.lub.lu.se/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzU1MDY0OV9fQU41?sid=2ebc8648-e7a3-4bc1-a64a-6cd739d852bd@pdc-v-sessmgr02&vid=0&format=EB&rid=1>

Ekins, Paul. (1999). *Economic Growth and Environmental Sustainability*. London: Routledge. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/lund/reader.action?docID=165349>

Förenta Nationerna. (2015). *Adoption of the Paris Agreement*. https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf (Hämtad 15 April 2020).

Oxfam. (2015). *World's richest 10% produce half of carbon emissions while poorest 3.5 billion account for just a tenth*. <https://www.oxfam.org/en/press-releases/worlds-richest-10-produce-half-carbon-emissions-while-poorest-35-billion-account> (Hämtad 12 maj 2020).

Taylor, Matthew & Watts, Jonathan. (2019). Revealed: the 20 firms behind a third of all carbon emissions. *The Guardian*. 9 Oktober. <https://www.theguardian.com/environment/2019/oct/09/revealed-20-firms-third-carbon-emissions> (Hämtad 7 maj 2020).

UNFCCC. *Glossary of key terms*. <https://www4.unfccc.int/sites/NAPC/Pages/glossary.aspx> (Hämtad 10 maj 2020).